

DEVAI KIR UGYESZSEG

Arrettem: 1914 XI. 13-ara d. n.

ÉRKEZLETI 1914. NOV. 5

SZAM

MELLÉKLET

GOSINZEANA

1914. 11. 14. 14

PROPRIETAR: Dr. SEBASTIAN BORNEMISA

REDACTOR: Dr. NICOLAE DAMIAN

Anul IV. — Nr. 44.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe 1/2 an 6 cor.
România 30 lei. — America 3 dolari. — Germania 15 M.

Orăștie, 15 Noemvrie n. 1914.

Dr. Alexandru Bogdan, ca profesor al gimnaziului din Brașov, căzut pe câmpul de luptă din Galiția.

† Dr. Alexandru Bogdan, fotografat ca ofițer. (Plecând la războiu și-a ras mustața și frumoasa barbă ce purta ca profesor).

† Advocatul Dr. Fabiu Bontescu, mort în luptele pentru apărarea patriei, în Galiția.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Morții noștri:

**Dr. ALEXANDRU BOGDAN
și Dr. FABIU BONTESCU,
căzuți pe câmpul de luptă.**

Cetitorilor noștri le va fi cunoscută zguduitoră știre ce s'a răspândit ca fulgerul că doi vrednici și distinși bărbați tineri ai oștirii inteligenței noastre din Ardeal, profesorul *Dr. Alexandru Bogdan* din Brașov și avocatul *Dr. Fabiu Bontescu* din Hațeg, ofițeri în rezervă, au căzut pe câmpul de luptă din Galiția, murind moarte de eroi în luptele grele cu Rușii.

Ni-se strânge sufletul de durere văzând zilnic în listele căzuților numele Românilor greu răniți oir morți și ni-se umezesc ochii cetind între cei morți nume ca ale dlor: *Dr. Bogdan și Dr. Bontescu...*

*

Dăm aci chipurile iubiților noștri frați dimpreună cu câteva amănunte din clipele cele din urmă ale vieții lor militare, iar în numerii noștri viitori vom aduce fotografiile altor ofițeri români, activi și în rezervă, căzuți pe câmpul de bătăe.

Despre *Dr. Bogdan*, de toți iubitul profesor dela Brașov, care a murit izbit în plin de-o șrapnelă rusească, care tot la fleciuit, însuși comandantul batalionului seu, dl major *F.*, care de prezent zace bolnav în Orăștie, ne pune la dispoziție spre publicare următoarele preafrumoase amintiri din zilele petrecute împreună pe câmpul de luptă, unde sublocotenentul *Bogdan* eră aghiotant al comandantului român, majorul *F.*:

„Când am ajuns întii dată în fruntea batalionului — scrie dl Major în amintirile sale, — mi-a atras atențiunea un sublocotenent cu barba și mustața rasă, (le-a ras când a îmbrăcat uniforma militară), a cărui privire de după niște ochelari, avea, cu toată blândețea și seninătatea, ceva scrutător.

Ochii aceștia întrebau totdeauna, atât la instrucția teoretică cât și la cea practică, și adeseori mă lăsam ademenit de privirea lor, ca să repet unele lucruri sau să dau explicații mai amănunțite.

Eram convins, că e un profesor, care conștientos, ca pe catedră, voia nu numai să-și întrejească cunoștințele militare, ci să ajungă perfect.

Eră profesorul *Dr. Alex. Bogdan*.

*

Scoborârea din vagon a sicriului Regelui Carol, când a sosit dela Sinaia la București.

În 9 Sept. n., am fost toată ziua în luptă, și înaintasem deja până la 500 m. aproape de inamic, care să afla în o cetățuie formidabilă, și eră sprijinit de vreo 20 de tunuri.

Pe la 5 ore d. a., căpătasem ordin să ne retragem până la satul *R.*

Fac semn celor mai de aproape, cari comunică signalul meu mai departe și trupele se retrag în cea mai perfectă ordine.

Înainte mea, la stânga, mai observ un pluton care nu se mișcă.

Înzadar fac semne, — plutonul nu se mișcă.

Tot câmpul se golise deja și plutonul sta într'un foc puternic de șrapnele, căci Rușii observând manevra noastră, începuseră un foc adevărat infernal.

Într'un târziu s'a retras și plutonul acesta, care fără nici o îndoială a protegiat mult retragerea perfectă a noastră.

Curajosul comandant eră prof. *Bogdan*.

*

În 12 Sept. n., ne aflam lângă satul *H.* la avantposturi.

Dimineața pe la 7 ore îmi căutam aghiotantul, pe *Dr. Titieni*, — în civil: avocat, care dispăruse de lângă mine.

După timp îndelungat îl găsesc lungit lângă o claie de fân, zvârcolindu-se de dureri, și lângă el, pe prof. *Bogdan* — îngrijindu-l.

În primul moment am văzut amândoi ce-i cu *Titieni* — holera, doar la toți așa începea!

Sandi Bogdan l-a învăluit în mantaua sa, mi-am dat și eu mantaua, pelerina etc., să-i facem un culcuș mai suportabil sărmanului *Titieni*, până ce-l vom putea pune p'un car, să-l trimitem la spital.

Realitatea războiului însă m'a sililit să mă cuget, că iar n'am aghiotant.

Pe care să mi-l aleg? Dela un aghiotant să cer calități superioare: devotament, abnegație, pricepere pentru situațiuni mai dificile și în prima linie: curaj.

Toate aceste calități le găsiam la prof. *Bogdan*.

Dar, oare știe călări?

Întreb: „Dle *Sandi*! — *Sandi* îi ziceam cu toții. „Știi călări?”

— „N'aș putea afirma că știu dom' maior”, îmi răspunse.

— „Dar bine, n'ai călărit nici odată?”

— „Ba da, dom' maior, odată din Brașov până pe *Postovar*”.

Îmi zisei în mine: dela Brașov până pe *Postovar* nu-i nu știu ce record, dar fiind decis, să-l cruț, cât îmi va fi posibil, l-am făcut aghiotant.

Războiul însă nu cunoaște considerații! — În noaptea următoare prof. *Bogdan* a făcut 28 klm., călare, și, în zori de zi, când s'a reîntors, mi-a zis numai, că îl dor nițel picioarele, dar îi place călăritul.

Așa a ajuns profesorul *Bogdan* aghiotant.

Din 12 până în 20 Sept., ne-a plouat încotinu. Norii atârnav deasupra noastră, ca niște steaguri o-

Așezarea sicriului pe afetul de tun, după scoborîrea din vagon.

brăzate cu doliu, par'că ceriul făc'a funerariile celor morți, căci oamenii nu mai aveau timp.

Aveam marșuri strajnice, mai cu seamă noaptea.

Eu, deja bolnav, mă țineam cu sila în șea. Când simțiam, că am să cad de slăbiciune de pe cal, mergeam pe jos.

Sandi Bogdan călăria, ca aghiotant, lângă mine, și adese-ori observam, ce muncă îl costă să-și supprime

oboseala, și văzându-mă bolnav, să mă distreze pe mine.

Dar o făcea. Și încă atât de inteligent, încât uitam durerile și slăbiciunea.

Adese-ori mă simțiam școlarul lui. Vorbiam și de năcazurile zilei.

Într'o seară, când ne scăldam genunchii de vreo 8 ore în noroiul drumurilor Galiției, mi se plânse că nu mai are ciocolată. Mi-aduseși aminte, că eu am încă două cutii. Le-am scos și i le-am dat.

Eră fericit.

Atunci am văzut și eu, cât de bună e ciocolata, căci Sandi primind-o, și-a adus aminte de o sticlută cu cognac adusă tot din Brașov și încă neatinsă, o puse în circulație între noi doi.

Am tras o dușcă bună și-apoi i-am întins-o lui după datina strămoșească. A tras și el o dușcă bună, căci eră frig, și noi uzi până 'n suflet.

În ziua următoare pe la 5 ore dimineața eram iară în marș.

Prof. Bogdan călăria lângă mine obosit și tăcut.

De-odată îi aud vocea:

— „Dom' maior, mai aveți din cognacul cela de eri?”

— „Am, Sandi dragă”.

Îi întind sticluta, el trage o dușcă bunișoară, să întoarce apoi cătră mine și cu ochii strălucitori și cu un zimbet fin, sarcastic mă întrebă:

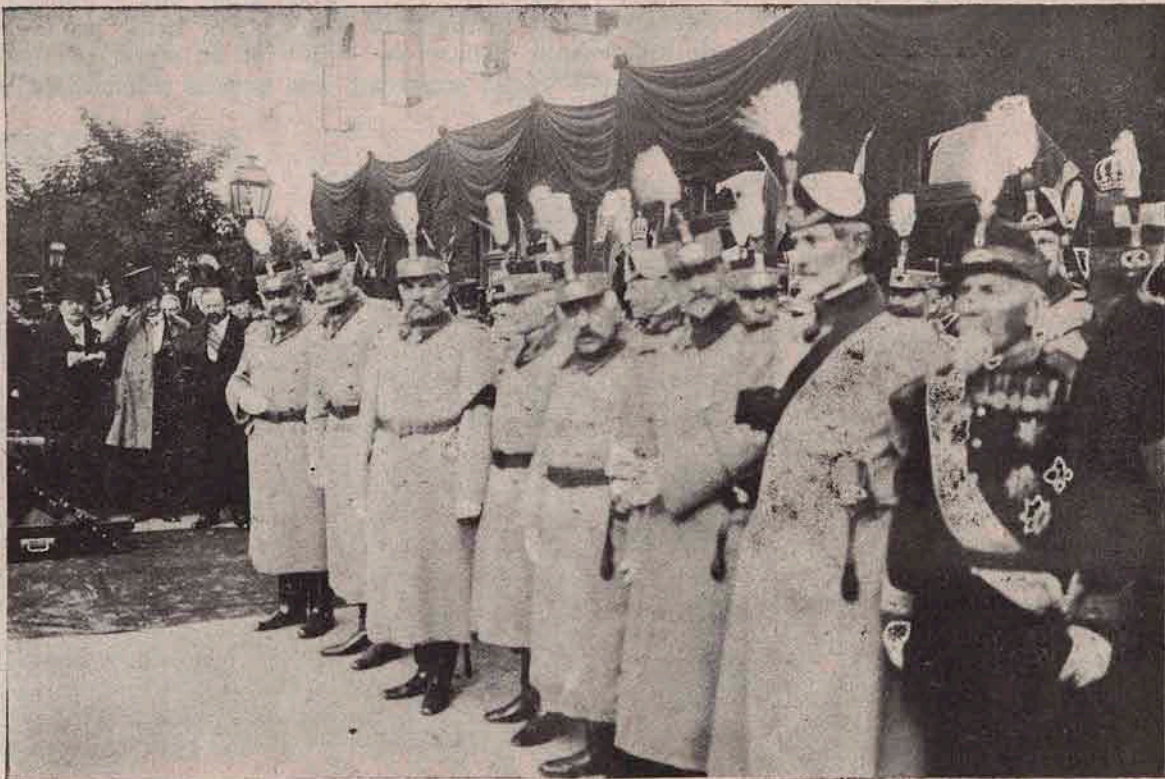
„Oare ce-ar zice Axente Banciu, să mă vadă bând rachiu la 5 ore dimineața?”

Am tăcut, căci mă cugetam, ce-ar zice despre mine!?

*

În 20 Sept. la 4 ore d. a., mi-am luat adio dela Sandi în satul Ias, chiar lângă cimitir. Eu am fost transportat la spital și dânsul a rămas în Galiția.

Deși plouă torențial, eră bine dispus, și m'a rugat să-i aduc la

Generalii armatei române, în grupă, la înmormântarea Regelui lor viteaz.

O vedere mai de aproape a afetului de tun cu sicriul Regelui Carol. Se vede tunul învâlit în tricolorul românesc.

reîntoarcere ciocolată, — de cognac voia să îngrijească însuși.

Și în 20 Oct. tot pe la 4 oare d. [a. — chiar după o lună — a căzut ca erou pe câmpul de luptă. De știă granata, ce ravagii face, poate să îndreptă în altă parte! Odihnească în pace!

*

Scrisoarea de condolență a profesorilor din Blaj.

Corpul profesorilor dela liceul din Blaj a trimis următoarea scrisoare de condolență corpului profesoral dela liceul din Brașov, din prilegiul morții eroice a colegului mult prețuit și la Blaj, Dr. Bogdan:

„Onor. Direcțiune Gimnazială!
Domnilor Colegi!

Moartea eroică a colegului Dr. Alexandru Bogdan, a profesorului cu minte și inimă largă, a umplut și sufletele noastre de adâncă durere și ochii de lacrimi.

Rugăm On. Direcțiune și pe colegi, ca în durerea adâncă de care sunteți stăpâniți, să primiți sincerele condolențe a corpului profes. dela gimnaziul din Blaj.

Dumnezeu cu puterea sa mare, să Vă mângăie, iar decedatului coleg, a cărui amintire o vom păstra cu drag, să-i dăruiască

Odihnă vecinică!

Blaj, 31 Oct. n. 1914.

Pentru corpul profesoral:

Dr. A. Chețianu,
dir. gimn.“

Dr. Fabiu Bontescu.

„Românul“ din Arad aduce următoarele amănunte despre moartea tânărului avocat din Hațeg, Dr. Fabiu Bontescu, pe câmpul de luptă din Galiția:

Oficerul în rezervă, Dr. Fabiu Bontescu, a murit în spitalul din Chyrow. Unii zic că de *coleră*, alții că în urma unei răni mortale.

Di sublocot. Ștefan Boeriu dela reg. 16 de inf., anunță distinsei familii Bontescu din Hațeg, moartea

înstrăinatului lor fiu și frate, prin următoarea scrisoare duioasă:

„În liniștea serii line, în bubuitul îngrozitor al tunurilor și al mitraliezelor, fără mult zgomot, la un mănunchiu de raze de lună, jumătate ascunsă după un noruleț, îmbrobodită în ceață și ieșind din când în când să mai lumineze un moment corpul rece și neînsuflețit al prietinelui iubit Fabi, — i-am făcut azi, în 24 Oct. n. 1914, prohodul, așezându-l într'un mormânt separat în grădina liceului iezuit din Chyrow.

Altă vedere a sicriului Regelui Carol dus pe afetul de tun spre locul odihnei de veci.

Membrii guvernului, cei 9 ministri ai Țării, la înmormântarea iubitului lor Domn și Stăpân.

El doarme încunjurat de sutele de ostași înmormântați în groapă comună în această grădină, întocmai cum eră încunjurat și când eră în viață, de toți câți îl cunoșteau.

Departe de cei mai dragi ai lui, străin în țară străină, — i s'a făcut totuș o înmormântare — după împrejurări, — după toată legea creștinească. Nu a murit uitat și nepomenit de nimeni. L-a prohodit părintele Ion Novac, cântăreț fiind un voinic din compania mea, Ioan Buta. Feciorii mei i-au împletit o cunună de brad, și cu flori, iar cununa i-au așezat-o pe crucea mormântului lui, care poartă următoarea inscripție, în nemțește:

Hier ruhet

Dr. Fabius Bontescu,

Führich des k. u. k. Infant. Reg. No. 64.

Vă comunic, că la înmormântare a luat parte, între alții, și medicul șef al spitalului, sublocot. Dr. Liviu Turcu din Sibiu, ofițerii străini și feciori de-ai noștri, Dr. Turcu a fost de altfel la patul lui Fabiu, când a închis ochii.

Odihnească în pace!"

□ □ □

Întâmplări mărunte din războiul dela Apus.

În loc de cartofi — bombe.

În părțile unde se dau lupte între oștile învrăjmășite, chiar și după

irecerea pârjolului se întâmplă nenorociri printre locuitorii pacinici. Astfel, de pe câmpul de războiu apusean, vin știri, că mai ales țărani au să sufere pe urma nepriceperii lor. În Franța de miazănoapte și prin Belgia, sătenii ies la câmp și caută locurile unde au fost ciocniri între trupe, adunând ce pot găsi pe-acolo: puști părăsite, patroane goale, baionete și tot felul de alte lucruri de ale luptătorilor căzuți sau morți. Adeseori dau peste granate și șrapnele, pe cari, crezându-le nesticăcioase, încă le adună. Acestea însă, la lovituri și frecări, se aprind și explodează, ucizând pe nenorociții cari, în neștiința lor, lăcomesc la ele.

Întâmplându-se des astfel de nenorociri, țărani din multe ținuturi, pe unde a fost războiul, nu mai îndrăznesc să mai iasă la câmp, nici chiar în locurile unde n'au fost ciocniri.

Într'un mic sat francez, cu numele Dombosle, s'a întâmplat, că mergând oamenii la hotar să scoată cartofi, scurmând prin țărână, au dat de bombe, cari, atinse cu sapa, au luat foc, omorând pe mai mulți din ei! De atunci, bieții oameni, nu mai îndrăznesc să părăsească

satul, căci nu pot să știe când vor culege în loc de cartofi — șrapnele!

Un ziarist francez merge pe câmpul de luptă în automobilul unui general german.

Corespondentul ziarului parisian „Matin” scrie, cum l'a bătut norocul să meargă pe câmpul de luptă în automobilul unui comandant german. Lucrul s'a petrecut în luptele dela Charleroi. Eră dimineața, pe la ora cinci. Ziaristul se plimbă pe-o stradă, aproape de calea ferată, gândindu-se cum să meargă spre câmpul de luptă, ca să poată trimite ziarului său ceva vești de pe acolo. Atunci în fața lui se oprește un automobil, din care coboară un general german, însoțit de doi ofițeri și de doi soldați. Generalul se întoarce spre gazetar și salutând curtenitor, întreabă despre un drum mai scurt spre câmpul de luptă. Corespondentul spune, că el însuș merge într'acolo, căci ar vrea să dea știri ziarului său francez.

— Unde vă este automobilul?, întreabă generalul.

— Voi merge pe jos, — răspunde ziaristul.

Înălții magistrați, — membrii Curții de Cassație și a Curții de Apel, — la înmormântarea Regelui, purtându-și uniforma lor de judecători.

Comandantul german l-a invitat atunci să urce în automobilul său. Francezul n'a voit să primească, dar înaltul oficer german i-a zis:

— Poftiți cu noi, fără nici o îndatorire pentru dvoastră!

Au urcat atunci cu toții în automobilul german; francezul în stânga generalului. Mergând așa în goana automobilului, au ajuns atât de aproape de luptă, încât bubul tunurilor, dela o vreme, le-a coplesit convorbirea. Atunci automobilul s'a oprit scurt. Generalul s'a închinat spre ziarist, tot atât de curtenitor, ca la întâlnire, și i-a zis:

— Civili nu pot să vină mai departe. Mersi, că ne-ați petrecut.

Ziaristul s'a coborât din automobil și a rămas singur în mijlocul câmpului.

Un ziar nou în Anversul cucerit.

Anversul (Antwerpen) a fost fi-nul ca o foarte puternică cetate a Belgiei. Dar oștile germane, l'au cucerit și pe acesta.

Acum vine din Antwerpen o știre interesantă: câțiva cărturari de acolo s'au pus și au întemeiat un ziar, căci în focul războiului,

cele vechi încetaseră, iar lumea nu mai poate să trăiască fără de nou-tăți, chiar dacă e bătută greu de soartă.

Noul ziar e redactat în limba flammandă, — un fel de franceză — și se zugrăvește viu în coloanele lui durerea adâncă a bieților belgieni, căzuți sub stăpânire streină, cel puțin vremelnic, și se numește „Antwerpen Tijdingen“. A apărut la 21 Octomvrie și se vinde cu 5 centime. În fruntea numărului prim, se scrie între altele:

— „Această gazetă o scot belgienii credincioși patriei lor. Această credință o dovedesc mai ales prin aceea, că în aceste zile triste dau dovezi de liniște și de demnitate, sfătuind să facă acelaș lucru și ceilalți locuitori. Am primit voie să publicăm știrile de războiu, atât celea date de comănduirea germană, cât și celea ieșite dela aliați. Va înțelege ori-cine, că vom căuta să dăm grai numai faptelor și ne vom opri dela orice tâlcuire a lor. Vremea nădejdilor aprinse, a trecut, precum și a vederii în negru a tuturor lucrurilor. Nădăjdum că toți vor sprijini întrepinderea noastră. Inima fiecărui cetățean patriotic nu poate decât

să simtă împreună cu noi durerea scumpei noastre patrii. Știm cu toții, că nu e lucru bărbătesc altceva și nu putem altfel ajuta patriei noastre, decât dacă ne îngrijim să se păstreze ordinea și încunjurăm orice turburare. Dorința noastră este, ca ziarele din Antwerpen să poată ieși iarăși cât mai curând“.

Acest cuvânt cătră cetitori e iscălit de K. Weyler, avocat, Mauw, deputat, ca redactor, și scriitorul Rafael Verhulst.

Articolul prim îndeamnă populația la liniște și scrie spre sfârșit:

— „Orașul nostru a fost cucerit de sabie, și în orașul cucerit dreptul e al celui mai tare. Nimeni să nu aștepte dela noi, ca să presărăm flori la picioarele învingătorului, dar s'o știe toți, cumcă cuceritorul până acum s'a folosit de puterea sa nemăsurată, numai cu cruțare“.

În colo în gazetă, se spune între altele, că lucrurile de hrană sunt mai ieftine acum, decât înainte de războiu. Chilogramul de pâne face 10 centime, untul 3 franci, laptele 10 centi.

Cele din urmă două coloane ale ziarului sunt cuprinse cu înștiințările deregătoriiilor militare

Corpul diplomatic la înmormântarea Regelui Carol: sunt ambasadorii Angliei, Germaniei, Rusiei, Franciei, Italiei, Austroungariei și a celorlalte state, — în uniformele lor pompoase.

germane și orășănești. Nu lipsesc nici reclamele! La sfârșit spune redacția, ziarele obicinuite până la căderea orașului vor ieși iarăși în curând și atunci „Antwerpen Tijden” va încetă de sine!

RÂNDURI MĂRUNTE

Cum luptă Negrii aduși din Coloniile Franceze. O știre din *Berlin* aduce următoarele amănunte asupra modului de-a lupta al Negrilor aduși în Franța:

Soldații negri sunt în mare parte mici de statură și foarte vioi și sprinteni. Ei seamănă foarte mult cu Japonezii. În afară de pușcă, ei mai sunt înarmați și cu un *cuțit lung*, de care se servesc cu multă îndemănare. Arma și-o încarcă cu mâna stângă, ținând cuțitul în mâna dreaptă. Ajunși la 20 metri de dușman, ei aruncă mai întâi cuțitul asupra acestuia și numai după aceasta atacă cu baioneta. Negrii se pare că nu cunosc frica, se bagă orbiș pe dușman și cuțitul lor totdeauna nimește.

*

Bombele cu vitriol. E de nedescris înverșunarea cu care se poartă războiul acesta mare căruia nu mai știu gazetele ce titlă să-i dea: răz-

boiu european, ori războiul mondial? Toate mijloacele se folosesc pentru atingerea scopului final, care ar fi izbânda unora și răpunerea altora. Câte feluri de arme a fost în stare să iscodească mintea omenească, toate le găsim pe uriașul câmp de bătăe, iar luptătorii se întrec se vede în mânuirea lor, că de aceea nu se mai pot birui.

Dar își are și războiul acesta nou-tățile lui în ce privește armele și aceste arme nouă n'au făcut surprindere numai pe câmpul de luptă și în cercurile militare, ci au pus în uimire întreagă oastea celor mulți, cari abia din gazetele mai mult sau mai puțin cenzurate, sunt osândiți să urmărească mersul războiului.

Când am auzit de tunul 42, ne-a stat mintea în loc și nu mai știam cum să ne mirăm de năzdrăvănia acestui uriaș în lumea tunurilor. Când ceteam de isprăvile „Zepelin“-ilor și a tot felul de aeroplane, ale căror bombe și săgeți veninoase erau necunoscute până acum în istoria războaielor, ori despre gloanțele de tun cari, când se sparg, răspândesc în jurul lor un fum veninos pe care dacă îl respiri te pune la pământ, etc., ne cruceam și duși pe gânduri lăsam gazeta din mână. Doamne, câte n'au mai iscodit oamenii aștia ca să se omoare unii pe alții...

De apa fiartă a Sârbilor și de stupii Belgienilor (și asta a fost o armă nouă) râdeam, ne revoltam însă

când auzeam că „dum-dum“-urile deși sunt oprite, totuși se folosesc și în acest războiu „modern“.

Și acum, cetim de o nouă armă urgisită în acest războiu, care se spune că e mai stricăcioasă și ca „dum-dum“-ul. Arma aceasta e: *bomba cu vitriol*, pe care o folosesc Englezii în luptele cu Nemții. La spargerea bombei, vitriolul ce împoacă din ea precum și părțile de bombă udate de acest venin, învinează și ard unde ajung, cauzând în chipul acesta cele mai cumplite chinuri și dureri celor răniți cu bombele vitriolate.

Sârbii folosesc în luptă bombele simple, Englezilor li s'a părut însă că așa nu sunt destul de stricăcioase și combinând bomba cu vitriolul cel mai rafinat, și-au făcut o nouă armă, care e spaima soldaților germani și pentru folosirea căreia Anglia se scuză cu aceea, că bombele vitriolate nu sunt oprite de nici o conferență internațională...

*

— Numeri singuratici din „Cosinzeana“ se găsesc spre vânzare în toate locurile unde se află de vânzare „Libertatea“!

Răspândiți revista „Cosinzeana“ între cunoscuții dumneavoastră!

Rămas bun.

*Eu nu sunt fiul tău, mamă, —
Sunt fiul pământului rău,
Sunt fiul țărâni din care
Pe rând ne-am născut fiecare, —
Stăpânului mea și al tău, —
Eu nu sunt copilul tău, mamă.*

*La sân, ca ș'odinioară
M'ai prinde ș'acuma în plâns,
Mi-ai da din viața ta viață,
Estatic privindu-mi în față,
Leoaică, la inimă, strâns
Ținându-ți dulcea comoară.*

*Dar nu sunt copilul tău, mamă;
M'au prins și valuri mă poartă,
M'au prins și valuri mă duc;
De grinzi și de paie m'apuc,
Și bat la ori-și-ce poartă,
Și nimenea nu mă ia 'n samă.*

*Pe alte țărâhuri mă chiamă
Poruncă ce nu pot sfidă,
Mă smulge din brațele tale;
Meniri mă 'ngenunche, fatale,
Mă cer, și lor mă voi da,
Eu nu mai sunt fiul tău, mamă.*

*Obrazu-ți de lacrimi e ud,
De lacrimi ți-e inima plină;
Eu trec pe un altfel de drum
Și n'am să mai viu de-acum...
O, mamă, eu nu sunt de vină,
Sunt fiul pământului crud.*

ION GORUN

Răzbunarea lui moș Milon.

— Episod din timpul războiului franco-german, dela 1870. —

De o lună de zile, soarele își varsă pe câmpii flacăra arzătoare. Bucuroasă, viața crește sub potopul de foc; pământul e verde, de-ți ia ochii. Până 'n marginile zării, cerul e albastru. Fermele normande, împrăștiate pe câmpie, par, de departe, crânguri îngrădite de brăe de fagi răsfirați. De aproape, după ce ai dat la o parte bariera mâncată de cari, ți-se pare că vezi o grădină nesfârșită, căci toți merii bătrâni sunt în floare. Trunchiurile negre, sucite, întortochiate, trase pe linie prin curți, își înalță sub cer domurile lor înviorătoare, albe și trandafirii. Dulcea mireasmă a răsuflului lor se amestecă cu mirosurile grase ale staulelor deschise și cu aburii băligarului în dospire, răcâit de găini.

E la nămiezi. Familia prânzește la umbra părului de dinaintea ușii: tata, mama, două servitoare și trei flăcăi. Tăcere. După supă, vine rândul fripturii cu cartofi prăjiți cu slănină.

Din când, în când, o slugă se ridică și se duce în pivniță de umple un urcior cu cidru.

Stăpânul, un om zdravăn ca de patru zeci de ani, se uită mereu la o viță fără ramuri, și care se petrece, în svârcoliri de șarpe, pe sub ferestrele casei, de-alungul zidului.

Și zice în sfârșit: „Vița tatii înmugurește de timpuriu în ăst an. Te pomenești c'o da“.

Stăpâna se întoarce și ea și privește, dar tace chitic.

Vița aceasta a fost plantată tocmai pe locul în care bătrânul, „tatăl“, fusese împușcat.

* * *

Eră pe vremea războiului din 1870. Prusacii ocupau toată partea locului. Generalul Faidherbe, cu armata de nord, le ținea piept.

Statul major prusian se așezase în chiar ferma aceasta. Bătrânul țaran, care o stăpâna, Moș Milon, Petre, îi primise și-i găduse cât putuse mai bine.

De o lună avangarda germană sta în observație în comună. Francezii rămâneau neclintiți, la zece leghe depărtare; și totuși, în fiecare noapte, ulanii pieriau.

Toți cercetașii răzlețiți, cei trimiși să facă ronduri, cei care plecau numai doi trei, nu se mai întorceau.

Erau găsiți morți, dimineața, într'un câmp, lângă o curte, într'un șanț. Până și caii lor zăceau de-alungul drumurilor, înjunghiați cu o împunsătură de sabie.

Morțile acestea păreau făptuite de aceiași oameni, cari nu puteau fi descoperiți.

Tot satul fu băgat în sperieți. Fură împușcați, numai după o pără, mulțime de țărani, femei fură închise; copii fură siliți prin spaime, să spună ceva. Dar nimic nu se descoperi.

Și iată că într'o dimineață, Moș Milon fu găsit în grajdul casei lui, cu fața brăzdată ca de o sabie.

Doi ulani fură găsiți la 3 kilometri departe de fermă. Unul dintre ei ținea încă în mână sabia lui în-sângerată. Dovadă că se bătuse, se apăruse.

Un consiliu de războiu, strâns numai decât, în aer liber, înaintea fermei și bătrânul fu adus.

El aveă șazeci și opt de ani. Eră mic, slab, încovoiat oleacă, cu mâni mari ca niște picioare de rac uriaș. Părul lui cenușiu, rar și ca un puf de rățușcă, lăsa să i se vadă peste tot pielea craniului. Prin pielea neagră și creață a gâtului îi eșiau vine groase, care se infundau sub fălci, ca să răsară la tâmples. Lumea din partea locului îl credeă sgârceit și cărcotaș.

Fu adus între patru soldați, în fața mesei de bucătărie, scoasă dinadins. Cinci ofițeri și colonelul se așezară în jurul mesei.

Colonelul luă cuvântul, în franțuzește:

— Moș Milon, decând suntem aici, n'am avut decât prilej de laudă pentru dumneata. Ai fost totdeauna

cuviincios și chiar îndatoritor față de noi. Astăzi însă o groaznică învinovățire apasă asupra-ți și trebuie să se facă lumină. Spune-ne de unde ai căpătat rana de pe fața dumitale.

Țăranul tăcu.

Colonelul vorbi iar :

— Tăcerea te osândește, Moș Milon. Dar eu țin să-mi răspunzi, înțelegi? Știi sau nu, cine i-a ucis pe cei doi ulani, găsiți azi dimineață aproape de Calvaire?

Bătrânul răspunse deslușit :

— Eu.

Colonelul, mirat, tăcu o clipă, privind ținta la prizonier. Moș Milon sta nepăsător, cu aerul lui de țăran îndobitocit, cu ochii plecați, ca și cum ar fi vorbit preotului din sat. Un singur lucru putea arăta turburarea-i lăuntrică: își înghiția noduri noduri scuipatul, cu o silință vădită, ca și cum i-ar fi fost gâtul sugrumat.

Familia lui, fiu-său Ion, noră-sa și doi nepoței stăteau trași la zece pași depărtare, spăimântați și desnădăjduiți.

Colonelul vorbi :

— Și ai cunoștință de-asemena cine i-a ucis pe toți cercetașii armatei noastre, cei găsiți în fiecare dimineață, pe câmpuri, vreme de o lună?

Bătrânul răspunse cu aceiaș nepăsare de brută :

— Eu.

— Tu i-ai omorât pe toți?

— Pe toți, da, eu.

— Tu singur?

— Io singur.

— Spune-ne acum, cum făceai!

De astădată, omul păru turburat. Nevoia de-a vorbi mult îl stingheria vădit. Bolborosi :

— Par'că mai știu? Făceam cum îmi venia la 'n-demână.

Colonelul stăruî :

— Te vestesc că va trebui să-mi spui tot. Ai face mai bine dacă te-ai hotărî pe dată. Cum ai început?

Omul aruncă o privire îngrijorată asupra familiei lui, holbată în apropiere.

— Mă 'ntorceam într'o seară, să fi fost pela ceasurile zece, a treia zi de când veniserăți. Mneata, și p'ormă soldații mnitale mi-au luat fânul în preț de cincizeci de franci, cu o vacă și doi berbeci. Mi-am zis: să mi-i ia, las'! o să mi-i întorc eu într'un fel. Și mai aveam și altele, colea, pe inimă! și să vi le spui. Și iată că văd pe unul din călărașii mneavoastră că-și fuma pipa napoia șopronului meu. Mi-am luat binișor coasa, și-am venit pe dinapoia lui de nu m'a simțit de fel. Și i-am retezat capul, așa, ca pe un spic, că n'a putut zice nici „of”. N'aveți decât să căutați în fundul băltoacei: o să-l găsiți într'un sac de cărbuni, cu o piatră de gât.

„Aveam planul meu. L-am desbrăcat, i-am luat

dela ghete până la capelă și le-am ascuns în cuptorul din pădurea Martin din napoia curții”.

Bătrânul tăcu. Ofițerii, amuțiți, se priveau. Întrebătorul reîncepu, și iată ce mai aflară.

Întâia crimă săvârșită, omul trăi cu această cugețare: „Să ucidă prusieni!” El îi ura cu o ură posomorâtă și înverșunată de țăran sgârcit și — bine 'nțeles — patriot! Își avea planul lui, după cum spunea prea bine. Câteva zile așteptă! Moș Milon eră lăsat slobod încoace și 'ncolo, ziua și noaptea, așa se arătase de plecat învingătorilor, supus și îndatoritor. El însă vedeă, în fiecare seară cum pleacă iscoadele nemțești. Într'o noapte auzind numele satului în care aveau să se ducă niște călărași, și cum știă acum, din frecarea cu soldații, destule vorbe nemțești, se strecură din casă.

Eși din curte, se furișă în pădure, ajunse la cup-tor, străbătu în galeria lungă și, culegând de pe pământ hainele mortului, se îmbracă cu ele.

Hoinări apoi pe câmpie, pândind, ascunzându-se pe după tufe, trăgând cu urechea la cele mai mici zgomote, treaz ca un braconier.

Când crezù că a sosit ceasul, se apropie de drum și se ascunse într'un stușiș. Aștepta mereu. În sfârșit, pela miezul nopții, un galop de cal tropăi pe pământul tare al drumului. Omul puse urechia la pământ, ca să se asigure că un singur călăreț se apropie, și se pregăti.

Ulanul veniă zorit, aducea depeși. El alergă, cu privirea cercetătoare, cu urechile la pândă. Când îl simți la zece pași, Moș Milon se târi de-a curmezișul drumului, gemând: „Hilfe! Hilfe! Ajutor, ajutor”!

Călărețul se opri, recunoscù un cavalerist german, îl crezu rănit, coborî de pe cal, se apropie fără nici o bănuială și, când se plecă de-asupra necunoscutului, primi drept în pantece lama încovoiată a sabiei. Căzu lat, fără agonie, abia zguduit puțin de ultimii fiori ai morții.

Normandul, cu o stăpânită bucurie de țăran bătrân, se sculă de jos și, așa de-o plăcere, tăie gâtul cadavrului. Apoi târi până la șanț, unde-l lăsă.

Calul, liniștit, își aștepta stăpânul. Moș Milon se urcă în șea, și-o porni la galop peste câmpii.

Peste vr'un ceas, unchiașul zări încă doi ulani, care se întorceau împreună la cartier. „Hilfe! Hilfe!”. Prusienii îl lăsară să se apropie, cunoscând uniforma lui, fără nici o bănuială. Și bătrânul trecu, ca o ghiulea printre amândoi, culcându-i la pământ cu sabia lui și cu un revolver.

Apoi înjunghie caii, caii nemțești! Pe urmă se întoarse tiptil la cuptorul de cărbuni și își ascunse calul în fundul întunecat al galeriei. Își lepădă uniforma, îmbracă sdrențele lui și, ajungând la culcușul de-acasă, dormi până la ziua.

Patru zile șezu la cămin, așteptând să se sfârșească ancheta, dar, în a cincea zi, eși iar, și ucise încă doi soldați, cu acelaș plan. De atunci nu se mai

opri! În fiecare noapte, hoinăria într'un noroc, culcând la Prusieni, când colo, când dincolo, galopând prin câmpiile deșarte, sub lună, ulan pierdut, vânător de oameni. După ce-și isprăvia sarcina, lăsând în urma lui cadavre țepene de-alungul drumurilor, bătrânul cavalerist, își ascundea în fundul cuptorului calul și uniforma.

Pe la prânz, foarte liniștit, ducea totdeauna ovăz și apă calului lui, și-l nutria din belșug, pentru că îi cerea muncă multă și de seamă.

Dar, în ajun, unul dintre cei atacați se ferise bine și-l pocnise cu sabia peste obraz.

Tot el însă îi ucisese pe amândoi. Își dosise calul ca de obicei, și-și schimbase hainele; dar, întors acasă, o slăbiciune îl prinsese, și el se târâse până în grajd, casa fiind mai departe.

Și fusese găsit acolo, sângerat pe pae...

* * *

Sfârșindu-și povestea, el ridică deodată capul și privi trufaș pe ofițerii prusieni.

Colonelul, care-și răsucia mustața, îl întrebă:

— Nu mai ai nimic de spus?

— Nu, nimic; socoteală dreaptă: am gătat șai-sprezece, nici unul mai mult, nici unul mai puțin.

— Și știi că ai să fii osândit la moarte?

— Par'că eu cer ertare.

— Ai fost soldat?

— Da. Am făcut campania, pe vremuri. Și-apoi, alde voi ați omorât pe tata, care a fost soldat al împăratului de mai înainte. Și tot voi mi-ați ucis pe fiu-meu Franțios, în luna trecută, lângă Évieux. Eram dator, v'am plătit. Sântem chit.

Ofițerii se priveau.

Bătrânul urmă:

— Opt pentru tata, opt pentru fecioru-meu, sântem chit. Ceartă nu v'am căutat, vasăzică! Habar n'aveam de cine sânteți voi! Nici nu știau de unde veniți. Și-ați venit la mine, ca să-mi porunciți, ca acasă la voi! M'am răzbunat și eu pe ăia... Nu-mi pare rău de loc!

Și, îndreptându-și pieptul încovoiat, bătrânul își încrucișă brațele într'o poză de erou umil.

Prusenii își vorbiră în taină multă vreme. Un căpitan, care și el perduse pe fiu-său, de vreo lună, apăra pe tâlharul acesta mareț.

Atunci colonelul se ridică și, apropiindu-se de Moș Milton, îi șopti:

— Ascultă, moșule, este un mijloc ca să-ți scapi viața, să...

Dar țaranul nu asculta de loc, și, cu ochii înfipti în ai ofițerului învingător, pe când vântul îi juca puful rar de pe scăfărlie, el făcî o strâmbătură grozavă, care-i încreți toată fața slabă și brăzdată de sabie, și trăgînd din pieptu-i, scui-pă, din toată puterea lui, în plin, în fața Prusianului.

Colonelul, scos din fire, ridică mâna, și moșnea-

gul, a doua oară, îi scui-pă în obraz. Toți ofițerii săriseră în picioare și urlau ordine, în acelaș timp.

În mai puțin de un minut, țaranul tot nepăsător, fu lipit de un zid și împușcat, pe când el zâmbia rînd pe rînd: lui Ion, fiu-său mai mare, noră-si și nepoțelilor, care-l priveau, pierduți.

V. Demetrius.

D C R

*Nu mai zăresc între ferestre buchetul luminând în glastre,
Adormitor de mirodenii, nălucitor de vii culori,
Și nu te mai găsesc voiasă în preajma veselelor flori
Ce tresăriau înfiorate sub caldul fericirii noastre!*

*Și nu mai simt însăgetarea privirei tale pătimase
Nici fulgerarea siluetei ce am păzit-o zi cu zi...*

*Un gol imens mă împresoară, ca golul unei veșnicii,
Și moartea ce-o nesocotisem, acum îmi pare uriașe!*

*Căci azi, în locul tău la geamuri, adorm perdelele lăsate,
Iar cuibul ți-se odihnește sub pază de obloane trase...
Mă'mbie dorul să-i trec pragul, să sorb mirezmele rămase
Cum sorbi parfumul dintr'o carte pe locul unei flori uscate*

GEORGE CAIR

SURZII

de IOAN DRACU

Departa de satul în care-și aveă bordeiul, în marginea șoselei, într'un loc singuratic, mărginit în dreapta și în stînga de păduri bătrâne, un om păzeă vreo sută de oi al căror stăpîn eră.

Omul eră surd. După foamea care îl cuprindeă el simțea că ciasul cinei sunase de mult, și din când în când, injură cu mai multă energie pe nevastă-sa, care nu-i aduceă încă de mîncare.

Dacă n'ar fi avut oile cu el, ar fi pornit în goană până 'n sat.

De aceeaș parte a șoselei, la vreo cincizeci de metri mai la vale, o femeie bătrână tăia iarbă pentru vaca ei. Baba eră copleșită de ani și de greutatea unei faime neplăcute. Toți fugeau de ea ca de o vrăjitoare și ca de o hoată. Deși cunoștea amănuntele acestea, omul nostru, îmboldit de foame, nu șovăi și se duse spre ea.

— N'ai vreă cumva, îi zise el, să arunci o privire asupra oilor mele, până când mă duc să mîncînc? La reîntoarcere, o să vedem. Am să te răsplătesc în așa mod, încât ai să fi, nădăjduesc, răsplătită.

Dar bătrâna eră și ea surdă. De aceea răspunse înțepată :

— Ce mai vrei? Iarba e pentru toată lumea, și cine îți dă voie să mă loproști s'o tai? Auzi iarbă! Adică să-mi las eu vaca să moară de foame ca să aibă oile tale cum să crape de prea multă mâncare! În ce vremuri mai trăim, Doamne! Lasă-mă în pace. Du-te naibii!...

Ciobanul luă gestul cu care bătrâna întovărăși vorbele ei, drept un consimțământ. Fără să zică o vorbă, se 'ntoarse și porni repede spre casă. Zăpăceala nevestei i se părea de neiertat și nerăbdarea de a o pedepsi îi grăbea pașii.

Dar scena care îl aștepta îi schimbase mânia în milă. Nevasta lui, care mâncase ciuperci otrăvitoare, se zbătea pe pardoseală, chinuită de moarte. Omul nostru o ridică și după câteva îngrijiri pricepute, izbuti să neutralizeze efectele otrăvii. Își grăbi dar masa și se reîntoarse iute la locul unde-și lăsase oile.

Oricât de repede ar fi făcut toate astea, totuși lipsa lui durase mai bine de un cias. Mergea îngrijit gândindu-se la faima urâtă a vrăjitoarei care rămăsese să-i păzească turma. Cum ajunse la locul de unde plecase, aruncă o privire bănuitoare spre babă și cercetă dacă nu cumva îi lipsește vreo oaie. Dar cum erau toate la număr, el rămase încântat.

Ce însă și bănuiala! Gîndi el. Uite o femeie bătrână căreia satul vrea să-i arunce în spinare toate hojiile și care e de bună seamă o femeie foarte cum se cade. Merită să o despăgubesc de nedreptatea pe care i-o face răutatea bănuitorilor și celor răi de gură. Și apoi, dacă e cumva prietenă cu diavolul, poate că dărnicia mea o s'o facă să mă certe de rele...

Ochiul lui ținti o oaie mare și grasă care n'avea alt defect decât aceea, că eră șchioapă. Înfirmitatea asta nu o strica însă. Omul o luă în brațe, se duse la bătrâna, îi puse animalul la picioare și zise, arătându-i-l cu amândouă mâinile :

— Uite, ți-o dau ca răsplată pentrucă ai fost așa de bună. Primește-o te rog; e dar.

Bătrâna se înțepeni pe loc ca un cocoș mânios. Aruncându-și ochii asupra oaii și observând că e șchioapă, răspunse repede :

— Sfinte Doamne, poftim și asta! Dar nici nu m'am mișcat din loc cât ai lipsit de aici! Cum îndrăznești să mă învinovățești că m'am repezit asupra oaii și n'am avut altceva mai bun de făcut decât să-i rup laba? Se vede că ești nebun! Nici nu mă așteptam la asta; ce să mai cred, Doamne?

— Lâna e bună, subțire și mătăsoasă, adăogă ciobanul; carnea e nu se poate mai bună. Dacă însă nu-ți place s'o mănânci, poți s'o vinzi cu douăzeci și cinci de lei.

— Nu înțelegi, omule, strigă baba înfuriată, că nici nu m'am mișcat din loc; necum să-ți stric oile.

Ești un mincinos, un hoț și un păgân! Du-te de aici! Fugi mai iute, ori îți scot ochii cu unghiile!

Eră amenințătoare. În una din mâni strângea covulsiv o seceră, iar cu cealaltă își arată unghiile nespuse de lungi și de ascuțite.

Mirat la început, apoi speriat, omul se dete înapoi și ridică instinctiv bastonul. Gestul acesta de apărare fu de ajuns ca să infurie de tot pe babă, care începu să-l injure în toate felurile și se prefăcu că vrea să-i scoată ochii. Și cum ciobanul se simțea cuprins de o mânie crescândă care gonea răbdarea, seceră și bățul se pregăteau să se întâlnească!

În aceeași clipă, un călăreț, mânându-și calul cu picioarele și cu pumnii, venea în goană spre ei.

Cei doi certăreți îl zăriră. Uitând să se mai bată, ei se așezară de-a curmezișul drumului și siliră pe călăreț să se oprească. În timp ce bătrâna apucă frâul din dreapta, ciobanul îl apucă din stânga și, adresându-se călărețului, zise foarte politicos :

— Te rog, domnule călăreț, fii bun și fă-te judecător între mine și femeia asta. Ea mi-a făcut un mic serviciu; eu m'am grăbit să-l recunosc oferindu-i o oaie. Ei bine, nu numai că m'a refuzat, dar m'a mai și amenințat că are să-mi scoată ochii cu seceră.

Baba strigă la rîndul ei :

— Nu-l asculta! minte! Ce sunt eu de vină dacă i-a rămas oaia șchioapă. N'avea nebunul, decât să ia seama la turmă. Cât timp a lipsit eu, eu n'am făcut altceva decât să tai iarba, departe de oile lui...

Din nenorocire, nu nimeriseră bine. Călărețul eră tot așa de tare de ureche ca și ei. Fața lui palidă dovedea o îngrijorare și o teamă puțin obișnuite.

— Da, mărturisesc, zise el cu glasul tremurând, calul nu e al meu. Dar să nu credeți că-s hoț. Eram grăbit de tot; am întâlnit un cal în drum, fără stăpân, și l-am încălecat ca s'ajung mai iute. Acesta e adevărul. Dacă e al vostru luați-l și lăsați-mă să trec, că vă jur că n'am o clipă de pierdut...

Bătrâna surdă înțelese că drumețul e de partea ciobanului, iar acesta crezù că noul venit e de partea bătrânii. Începură dar să se injure din nou și să se amenințe cu furie, muștrând pe ce-l pe care-l luaseră ca arbitru că e nedrept și necinstit. Călărețul, la rîndul lui, presupuse că cei doi turioși îl certau și că-l arătau pumnul din pricina calului pe care-l furase. Și-și amestecă glasul în concertul de muștrări și de înjurături...

În clipa aceea zăriseră câteși trei un bătrân care mergea pe marginea șoselii, cu capul plecat în jos, trecând pe lângă ei fără să-i vadă. Un om așa de bătrân și de serios întruni în ochii lor toate condițiunile unui bun judecător. Alergară la el și-l rugară să le acorde o clipă de ascultare. Fiecare din ei își spuse plângerea și îl invită, în vâlmășagul de vorbe care pornea în același timp din trei guri de oameni necăjiți, să-i spue cine are dreptate din toți.

Lucru ne mai auzit. Bătrânul eră și mai surd ca ei. De aceia le răspunse:

— Da, da, înțeleg. V'a trimes nevastă-mea, nu e așa? Vreți să mă convingeți să mă 'ntorc la ea acasă. Nu mai încercați zadarnic. Sunt hotărât. Prea m'a pedepsit cerul crud din clipa când mi-am părăsit viața pașnică, ca să mă însor. Nu cunoașteți pe nevastă-mea. E Satan în persoană. Xantipa ar fi părut un inger pe lângă ea. Nu mai pot trăi lângă o astfel de femei. M'a făcut să făptuesc atâtea păcate în cât nici două sute de ani de sfințenie nu ar fi de ajuns ca să-mi isprăvească ispășirea.

Mă duc la Ierusalim în hagiâlăc. Am să mă ascund apoi în pustiu și am să încerc să capăt prin post și rugăciuni iertarea dumnezeiască. După aceia am să cutreer lumea pe jos, cu desaga în spinare și am să-mi cerșesc pânea. Ori cât va fi suferința de mare, n'ar face cât chinul de a o mai vede în ochi pe nevastă-mea...

Vorbele bătrânului nu împiedecară pe ceilalți să vorbească. Li-se părea că bătrânul se codește și n'are curajul să-și spue părerea. Unul îl îndemna să isprăvească odată, altul îl învinuia de slăbiciune; bătrâna îi zicea că e umblă 'n lună, iar el se ruga de toți să-l lase în pace. Un veac de ar mai fi ținut cearta, nu i-ar fi putut împacă.

În vreme ce zbierau cu toții fără a se putea înțelege, călărețul văzî în depărtare niște oameni cari veneau cu pașii mari. Sub influența unei conștiințe tulburate i se părî că vede jandarmii, sări repede de pe cal și o luă la fugă. Alte motive, îl făcură pe cioban să se depărteze și el; turma îi plecase peste câmp și trebuia să pornească repede după ea ca s'o ajungă.

Întâmplările zilei, îl întristară. Blestemă în gând arbitrii și plânse pe ruinele unei dreptăți care se sfârșise pe pământ. Bătrâna, necăjită, se întoarse la grămada ei de iarbă, lângă care păștea oaia schioapă. Baba puse mâna pe ea, îi trecî o frânghie pe după gât, și ca să se răzbune de acuzarea nedreaptă pe care o socotea că i-a adus-o ciobanul, luă oaia cu ea acasă.

Cât despre bătrân, își urmă drumul până în satul vecin unde se oprî ca să petreacă noaptea. Odihna și somnul îi potoliră mult necazul contra nevestei. Și când rudele și prietini veniră să-l caute, el se hotărî să se reîntoarcă acasă, în speranța, poate naivă, că de data asta nevasta va fi potolită și supusă.

EDITURA „LIBRĂRIEI Dr. S. BORNEMISA“

CETIȚI TOȚI:

<i>I. Agărbiceanu</i> : Schițe și povestiri	2—
<i>A. Ciura</i> : Amintiri, schițe și nuvele	1:60
<i>Gh. Stoica</i> : Alte vremuri, schițe și nuvele	2—
<i>V. Eftimiu</i> : Poemele singurătății, poezii	2—
<i>I. Rebreanu</i> : Prămăntări, nuvele	1:50
<i>S. Bornemisa</i> : Almanahul scriitorilor dela noi 1:60	
<i>I. Dragoslav</i> : Volintirii, schițe și povestiri	1:80
<i>A. Fogazzaro</i> : Misterul poetului, roman	1:80
<i>St. Lázár</i> : Floarea Betuliei, roman	1:80
<i>A. France</i> : Crima lui Sylvestre Bonnard, rom. 1:80	
<i>G. Biedenkapp</i> : Ce povestesc eu copilului meu 0:80	
<i>S. Lagerlöf</i> : Marama Sântei Veronica	0:60
<i>A. Hamat</i> : Noua lege militară	2—
<i>E. Borcia</i> : Versuri ilustrate	0:60
<i>H. P. Petrescu</i> : Văduvioara și alte 6 monoloage 1—	
<i>V. Stoica</i> : Scrisori, piesă trad.	0:30
<i>E. Suciu</i> : Țiganul în căruță, dialog	0:30
<i>E. Suciu</i> : Sara pe uliță, tablou	0:20
<i>G. Todică</i> : Zări din univers	0:30
* * * Bălăilor și Tămăița, povești	0:50
<i>I. Dragoslav</i> : Volintirii, povestire	0:30
<i>I. Dragoslav</i> : Împăratul Rogojină, poveste 0:30	
<i>I. Dragoslav</i> : Codreanu, povestire	0:30
<i>I. Dragoslav</i> : Povești de sărbători	0:30
<i>I. Putici</i> : Sticla din urmă, comedie trad.	0:30
<i>S. Bornemisa</i> : Cele mai frumoase, poezii pop. 0:60	
<i>S. Bornemisa</i> : Musca, Nasul, Întăia scrisoare de dragoste. Trei monoloage trad.	0:50

Pentru porto să se trimită deosebit 10 30 fl.

A se cere dela:

„LIBRĂRIA Dr. S. BORNEMISA“ în ORĂȘTIE (Szászváros).

Colecțiile „Cosinzenii“

de pe anul I, II. și III. se pot comanda dela administrația revistei, pentru suma de 27 cor.

Abonații noștri noi, cari doresc să aibă revista noastră dela început, le capătă toate trei colecțiile pentru suma de numai 20 coroane.

SCOARȚE pentru „COSINZEANA“

Abonații noștri cari doresc să aibă scoarțe pentru revistă pe anul 1913, sunt rugați să binevoiască a ne trimite suma de cor. 2:20. Scoarțele se expediază îndată după primirea banilor. □ □

Nicolae Damian